

Кармалюк С. П.

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСІВ БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ стст.

Традиції взаємодопомоги та добродійності притаманні українцям ще з часів давньослов'янських племен. Однак становлення повноцінної системи соціальної опіки на українських землях, які контролювались як Російською так і Австро-Угорською імперіями в ХІХ – на поч. ХХ ст., мало свої особливості. Обидві імперії склалися як багатонаціональні держави, що у поєднанні з економічною відсталістю загострило питання допомоги нужденним верствам населення.

Дослідженням тих чи інших аспектів, даного питання, свого часу займалися А. Горілий, Н. Коцур, І. Зверева, О. Безпалько, С. Кармалюк, В. Ореховський, М. Підгурська, А. Фурман, О. Янкович, та інші.

Охороною здоров'я в тогочасних імперіях відали Міністерства поліції (пізніше Міністерства внутрішніх справ), зрозуміло, що питання соціальної допомоги для згаданих відомств не були першочерговими. Як результат, в ХІХ ст., проблеми захисту вразливих верств суспільства поступово перебирають на себе громадські організації. Виходячи з філантропічних уподобань їхніх засновників, викристалізуються основні види і форми залучення коштів для здійснення благодійної діяльності.

В своєму дослідженні ми зосередимось на основних формах залучення благодійних коштів Товариством Червоного Хреста в Україні, комітети якого розпочали свою роботу в 1867 р.

Основним джерелом доходів Товариства в мирний час як правило були членські внески, грошові пожертви, безпрограшні лотереї, благодійні акції (як

то: бали, гулянки, спектаклі, лекції) й продаж конвертів та поштових листівок. З 1869 р. дамські комітети Товариства приймали також пожертви готовим одягом, сукном, виправленою шкірою, зерном та сухофруктами. Зібрані кошти, як правило розміщувались у місцевих відділення Державного банку в обмін на 3-5% білети державної позики і під державні гарантії [7, с.108].

Найбільший дохід комітети Червоного Хреста отримували за рахунок грошових пожертв, безпрограшних лотерей та благодійних акцій.

Збір грошових пожертв відбувався при виникненні надзвичайної ситуації (спалах епідемії в певному регіоні, неврожай, велика пожежа, землетрус, військові дії, тощо), або на постійній основі. Для збору коштів у випадку надзвичайної події використовувались підписні листи, публічні звернення, особисті звернення. При зборі коштів за підписними листами, відповідальні особи у певний день обходили закріплені за ним будинки на виділеній ділянці, документально фіксуючи пожертви конкретних громадян.

Публічні звернення про допомогу потребуючим як правило розміщували в громадських місцях (земствах, церквах, шинках) та державних установах.

Для збільшення фінансових надходжень багато місцевих управ Червоного Хреста використовували особисті звернення й залучали у свої лави почесними членами відомих в Україні осіб. Серед них: адмірал М. Аркас, архітектор О. Бернадоці та ін. 28 березня 1892 р. відбулися загальні збори Волинської управи Червоного Хреста, на яких прийнято графа Ігнат'єва почесним членом Волинської місцевої управи РТЧХ. Інколи внески таких членів складали половину, а то й більше від загальної суми усіх отриманих коштів [1, с. 18].

У 1894 р. Київська місцева управа Червоного Хреста звернулась з пропозицією про вступ у члени Товариства до відомого вченого, декана історико-філологічного факультету Київського університету Д. Флоринського [4, с. 1]. Завдяки залученню відомих осіб, згадана управа Червоного Хреста в 1898 році збрала пожертвувань на суму 20 067 крб., з яких лише дружина Терещенка Надія Володимирівна пожертвувала 100 крб., а в цілому в 1898 р. сім'я Терещенків пожертвувала комітетам Червоного Хреста 3 000 крб. [2, с.

22]. Зібрані таким чином кошти йшли на утримання безкоштовних лікарень та амбулаторій, общин сестер милосердя та аптек.

На постійній основі кошти залучалися за рахунок так званих «квартирних» й «тарілчаних» зборів. Як правило «квартирні» Червоного Хреста розміщували в церквах, земствах, поштово-телеграфних відділеннях, шиках, винних погребях. Суми такого збору залежали від економічного становища населення, місця розміщення «квартир» й корелювалися від 7-15 крб. до 600-850 крб. Зокрема в 1892 році. Київська місцева управа Червоного Хреста разом з підвідомчими комітетами провела квартирний збір, який склав 703 крб. 74 коп., квартирний збір Одеської місцевої управи Червоного Хреста сягнув 854крб. 40 коп., а Подільського товариства Червоного Хреста - 401 крб. [3, с. 6; 8, с. 4; 5, с. 226].

Ще одним джерелом фінансового благополуччя комітетів Червоного Хреста були кошти отримані від проведення лотерей. Організація лотерейних розіграшів набуває популярності наприкінці XIX – на початку XX століть. Кошти отримані в результаті розіграшу направлялись на фінансову підтримку лікарень та амбулаторій Червоного Хреста. Наприклад, Черкаський та Канівський комітети і Херсонська община сестер милосердя влаштували розіграш простих лотерей на суму 1 500 крб. кожна. Чистий прибуток від проведеної в Черкасах, навесні 1911 р. лотереї склав 1 154 крб. 11 коп. [6, с. 88]

Благодійні гулянки з продаванням листівок Червоного Хреста та спектаклі на користь комітетів Червоного Хреста й общин сестер милосердя допомагали осередкам товариства фінансувати власні лікарські установи. Наприклад в 1912 р. Житомирський місцевий комітет Червоного Хреста провів благодійний спектакль. Прибуток від його проведення склав 649 крб. 80 коп. Частина виручених коштів пішла на користь амбулаторії, яка поточного року прийняла 9 240 хворих, а частина на лікарню -209 стаціонарних пацієнтів за рік [6, с. 88]. Спектакль і гулянку провела для збільшення власного капіталу Херсонська Олексіївська община сестер милосердя. Чистий прибуток від проведених заходів склав 1 882 крб. 42 коп. Подібним чином ходили справи і по інших управах [9, с. 72].

Отже, як бачимо на прикладі комітетів Червоного Хреста фінансова спроможність благодійних організацій напряду залежала від їх активності та залучення в сферу діяльності найширших верств населення. Завдяки посиленню свого фінансового становиш відділи Червоного Хреста в Україні значно розширили сітку безкоштовних лікарень/амбулаторій та закладів соціальної опіки. Зокрема з'явилися різноманітні притулки, санаторії, аптеки, харчові та нічліжні пункти, тощо.

Список використаних джерел

1. ЦДІА України в м. Києві (Центр. держ. істор. архів України в м. Києві). Ф.127. Оп.622. Спр.54.
2. Там само. Ф. 830. Оп.1. Спр.666.
3. Там само. Ф.1619. Оп.1. Спр.20.
4. ДАХО (Держ. архів Хмельницької обл.). Ф.498. Оп.1. Спр.3.
5. Вестник Красного Креста: Орган Главного Управления Российского Общества Красного Креста. СПб. 1908. №3.
6. Кармалюк С.П. Червоний Хрест: український вимір: монографія. Чернівці: Золоті литаври, 2008. 148 с.
7. Кармалюк С.П. Основні види фінансової діяльності комітетів Червоного Хреста в II половині XIX ст.. *Науковий вісник Буковинського фінансово-економічного інституту*. Випуск 5. Чернівці, 2004, С.107 - 118.
8. Отчет Киевского местного управления и подведомственных ему комитетов Российского Общества Красного Креста за 1892 г. К.: Типография П. Барского, 1893. 123 с.
9. Херсонская Алексеевская община сестер милосердия Российского Общества Красного Креста в 1914 г. Херсон: Тип. Херсон. Губ. Прав., 1915. 248с.

УДК 336.221

Кир'язова Т.О.

к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет

Садчикова О. О.

здобувачка вищої освіти
Одеський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ УНІФІКАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ

В червні 2022 року відбулася подія історичного масштабу – Україна набула статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу (ЄС). Проте, це